

Monimuotoiset perheet ja lapset erilaisissa elämäntilanteissa – asennekysely – Tiivistelmä kyselyn tuloksista

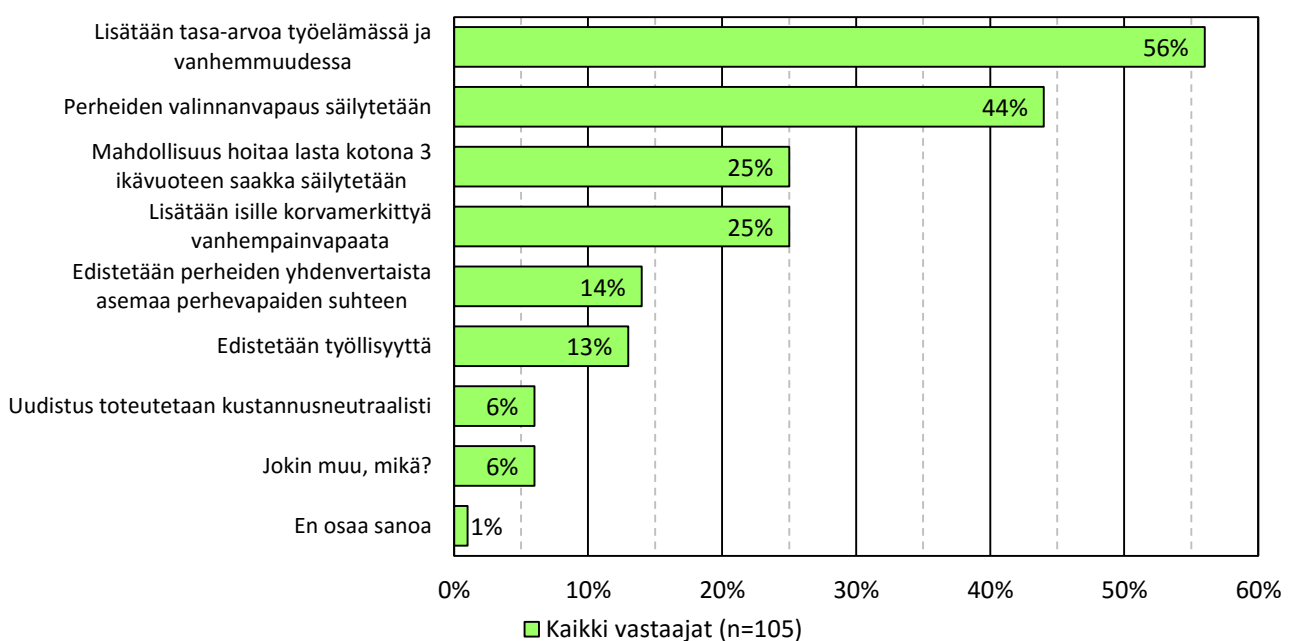
Lastensuojelun Keskusliitto teetti syksyn 2017 aikana asennekyselyn, jolla selvitettiin, kuinka poliittiset vaikuttajat ja virkamiehet suhtautuvat monimuotoisia perheitä koskettaviin ajankohtaisiin kysymyksiin. Kyselyssä selvitettiin kansanedustajien, poliittisten taustavaikuttajien sekä lasten ja perheiden asioita hoitavien virkamiesten mielipiteitä muun muassa perhevapaiden jakamisesta, vuoroasumisesta, lasten huolto- ja tapaamisoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä sekä toisen asteen opintojen oppimateriaalien maksuttomuudesta.

Otos kerättiin sähköisellä lomakkeella ja puhelinhaastatteluin aikavälillä 25.9. – 9.10.2017. Kyselyyn vastasi yhteensä 105 poliittista vaikuttajaa ja virkamiestä, jolloin vastausprosentiksi muodostui 16. Vastaajista 52 on poliittisia vaikuttajia, 53 virkamiehiä. Kyselyn toteutti Aula Research Oy. Tässä tiivistelmässä on esitettyä kyselyn keskeisimpiä löydöksiä.

Perhevapaaudistuksen tärkeimpänä teemana tasa-arvon lisääminen työelämässä ja vanhemmuudessa

Hallitus sopi elokuun budjettiriihessään perhevapaaudistuksen käynnistämisestä. Kyselyssä selvitettiin, mitä poliittiset vaikuttajat ja virkamiehet pitävät tärkeimpänä perhevapaaudistuksessa. Vastaajat saivat valita 2 mielestään tärkeintä tavoitetta. Kuviossa 1 nähdään, että selvästi tärkeimmäksi teemaksi perhevapaaudistuksessa nousee tasa-arvon lisääminen työelämässä ja vanhemmuudessa, 56 % vastaajista valitsi tämän vaihtoehdon.

Kuvio 1: Mitä pidät tärkeimpänä perhevapaaudistuksessa? Valitse 2 tärkeintä tavoitetta.

Tarkasteltaessa tuloksia poliittisten vaikuttajien osalta puoluekannan mukaan havaittiin, että kysymys perheiden valinnanvapaudesta jakaa kuitenkin voimakkaasti mielipiteitä. Perheiden valinnanvapauden säilyttämisen tärkeys korostuu keskustapuolueessa, perussuomalaisissa, sinisessä eduskuntaryhmässä ja kristillisdemokraateissa. Kolmessa jälkimmäisessä puolueessa korostui myös sen tärkeys, että perheiden mahdollisuus hoitaa lasta kotona 3 ikävuoteen saakka säilytetään.

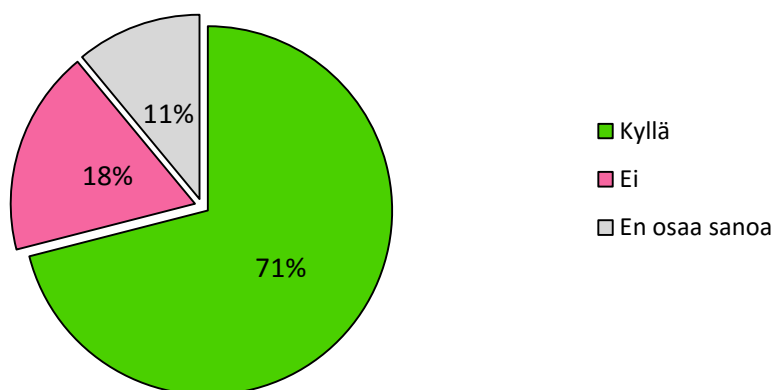
Vastaajilta kysyttiin tarkemmin, pitäisikö heidän mielestään perhevapaaudistuksen yhteydessä luoda rahoitusmalli, joka kannustaisi vanhempia jakamaan perhevapaita, vaikka se rajoittaisi perheiden valinnanvapautta. Kaikista vastaajista tasan puolet vastasi tähän myöntävästi. Puolueista kokoomuksen, SDP:n, vihreiden, vasemmiston ja RKP:n vastaajista valtaosa on valmiita edistämään perhevapaiden jakamista jopa perheiden valinnanvapauden kustannuksella.

Tahtotila perhevapaaudistuksen läpiviemiseksi on korkea

Kyselyn tulokset osoittavat, että tahtotila perhevapaaudistuksen läpiviemiseksi on korkea. Jo kuviosta 1 havaitaan, että hyvin harva vastaaja valitsi kahden tärkeimmän kriteerin joukkoon perhevapaaudistuksessa sen, että uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti. Kyselyn avoimissa kommentteissa nousi esiin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen lisäksi myös muita tavoitteita, joita perhevapaaudistuksella voidaan edistää. Perhevapaaudistus nähdään esimerkiksi mahdollisena keinona edistää suomalaisten perheellistymistä.

Poliittisilta vaikuttajilta ja virkamiehiltä kysyttiin lisäksi tarkemmin, pitäisikö perhevapaaudistus toteuttaa, vaikka se lisäisi perhevapaaudistuksen kustannuksia. Kuviosta 2 nähdään, että kaikista vastaajista valtaosa, 71 % vastasi tähän kyllä. Hieman yllättäen puolueiden välillä ei ollut tässä kysymyksessä eroja, vaan kaikissa puolueissa tahtotila on korkea. Poliittisista vaikuttajista peräti 80 % vastasi kysymykseen myöntävästi, kun virkamiesten kohdalla osuus oli selvästi pienempi (63 %). Eritoten poliittiset vaikuttajat pitävät siis perhevapaaudistusta niin tärkeänä, että se halutaan toteuttaa vaikka se lisäisikin perhevapaaudistuksen kustannuksia.

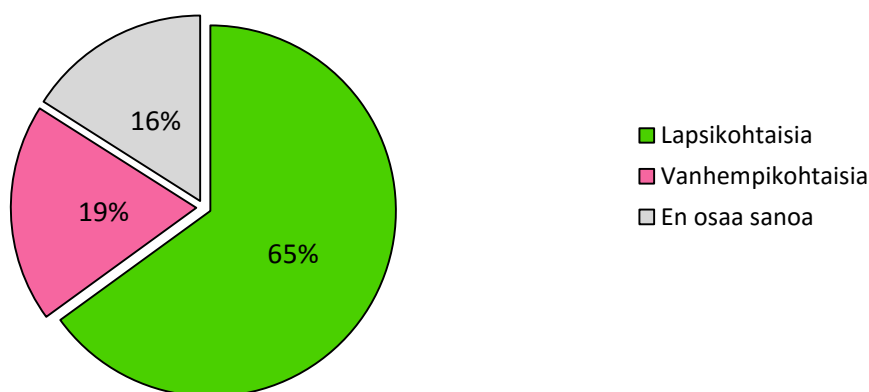
Kuvio 2: Pitäisikö mielestäsi perhevapaaudistus toteuttaa, vaikka se lisäisi perhevapaaudistuksen kustannuksia? (Kaikki vastaajat, n=105)

Perhevapaiden lapsikohtaisuutta kannatetaan laajalti

Perhevapaat ovat tällä hetkellä vanhempikohtaisia: kun lapsi syntyy, hänen vanhemmilleen tulee oikeus perhevapaaseen. Yhden vanhemman perheissä ja adoptiopeheissä perhevapaat ovat lyhyemmät kuin muissa perheissä. Lapsikohtaisilla perhevapailla tarkoitetaan mallia, jossa oikeus perhevapaisiin on jokaiselle syntyvälle tai perheeseen adoptoitavalle lapselle sama perhemuodosta riippumatta. Kyselyssä poliittisilta vaikuttajilta ja virkamiehiltä kysyttiin, pitäisikö heidän mielestään perhevapaiden olla lapsikohtaisia vai vanhempikohtaisia. Kuviosta 3 nähdään, että selvästi suurin osa näkee, että perhevapaiden tulisi olla lapsikohtaisia. Tarkasteltaessa kysymystä puolueittain, vain kristillisdemokraateissa, sinisessä eduskuntaryhmässä ja SDP:ssä lapsikohtaisuuden kannatus jäi alle 50 prosenttiin. SDP:ssä kuitenkin vain 11 % kannattaa perhevapaiden vanhempikohtaisuutta, ja lähes puolet ei ottanut kysymykseen kantaa.

Kuvio 3: Pitäisikö perhevapaiden mielestäsi olla lapsikohtaisia vai vanhempikohtaisia? (Kaikki vastaajat, n=105)

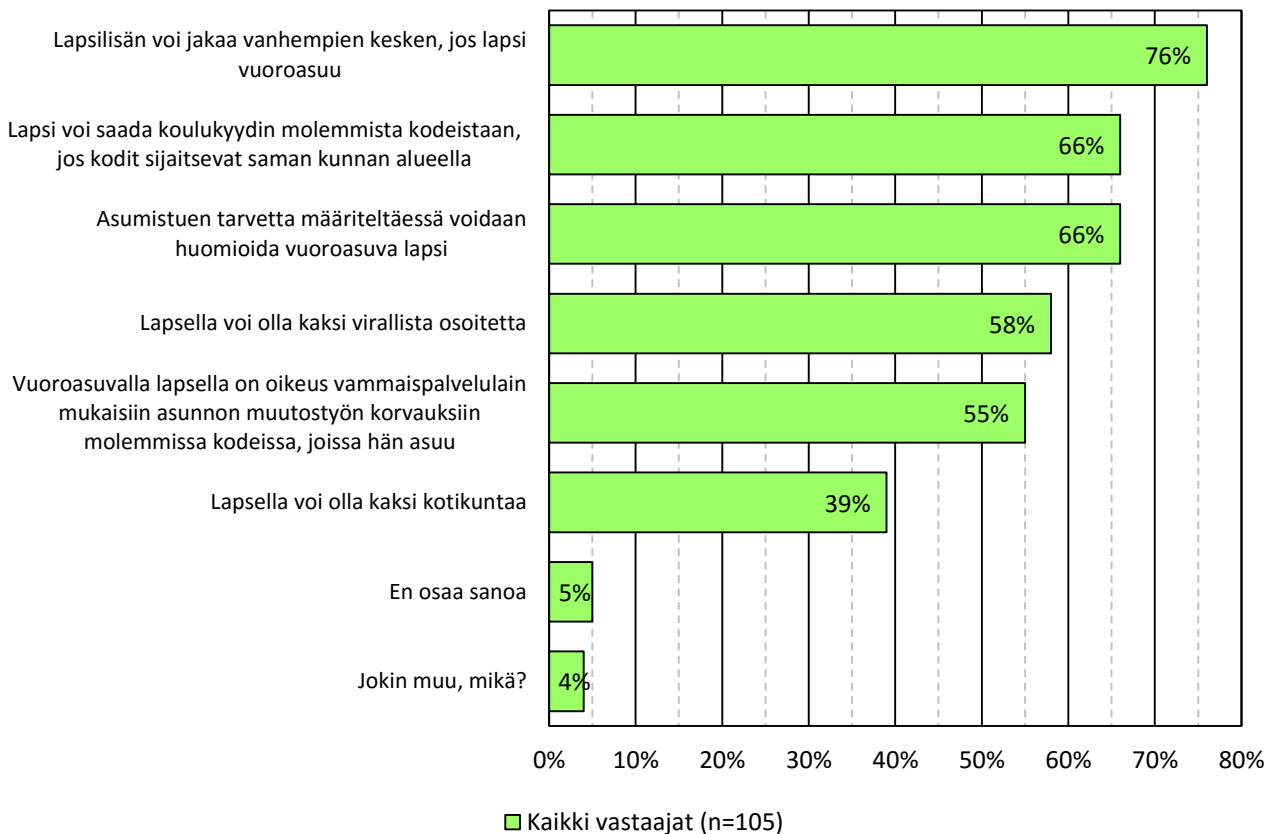
Lasten vuoroasumisen aiheuttamiin haasteisiin ollaan valmiina vastaamaan

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta uudistuu. Uudistuksen lähtökohdaksi on otettu vuorovanhemmuuden vahvistaminen ja vanhemmuuden tasaisempi jakautuminen eron jälkeen. On kuitenkin paljon vuorovanhemmuuteen vaikuttavia haasteita, joita huolto- ja tapaamisoikeuslakiin tehtävät muutokset eivät poista ja joiden ratkominen jää seuraavan hallituksen tehtäväksi.

Kyselyssä poliittisilta vaikuttajilta ja virkamiehiltä kysyttiin, mitä mainituista lasten vuoroasumiseen liittyvistä muutoksista he olisivat valmiita edistämään. Kuviosta 4 nähdään, että jopa 76 % kaikista vastaajista on sitä mieltä, että lapsilisä pitäisi voida jakaa vanhempien kesken, jos lapsi vuoroasuu. Myös koulukyydin tarjoaminen lapselle molemmista saman kunnan alueella sijaitsevista kodeistaan sekä vuoroasumisen huomioiminen asumistuen tarvetta määriteltäessä saavat laajaa tukea, 66 % vastaajista olisi valmiita edistämään näitä tavoitteita. Yli puolet vastaajista (58 %) olisi valmiita siihen, että lapsella voisi olla kaksi virallista osoitetta, mutta toisaalta vain 39 % vastaajista olisi valmiita siihen, että lapsella voisi olla kaksi kotikuntaa. Tilanne, jossa vain yhdessä kunnassa asuvien vanhempien lapsella voisi olla kaksi virallista osoitetta, olisi tietenkin ongelmallinen lasten yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Kun tarkastellaan kysymystä poliittisten puolueiden osalta, hienoisia eroja esiintyy lähinnä yleisesti konservatiivisempina ja liberaalimpina pidettyjen puolueiden näkemysten välillä, jälkimmäisten ollessa edellisiä valmiimpia edistämään muutoksia. Kun vastauksia vertaillaan eri vastaajaryhmien välillä, voidaan sanoa että valmius lasten vuoroasumista helpottaviin muutoksiin on keskimäärin jopa hieman suurempaa poliittisten vaikuttajien kuin virkamiesten keskuudessa.

Kuvio 4: Mitä seuraavista muutoksista olisit valmis edistämään seuraavalla hallituskaudella? Voit valita useampia vaihtoehtoja.

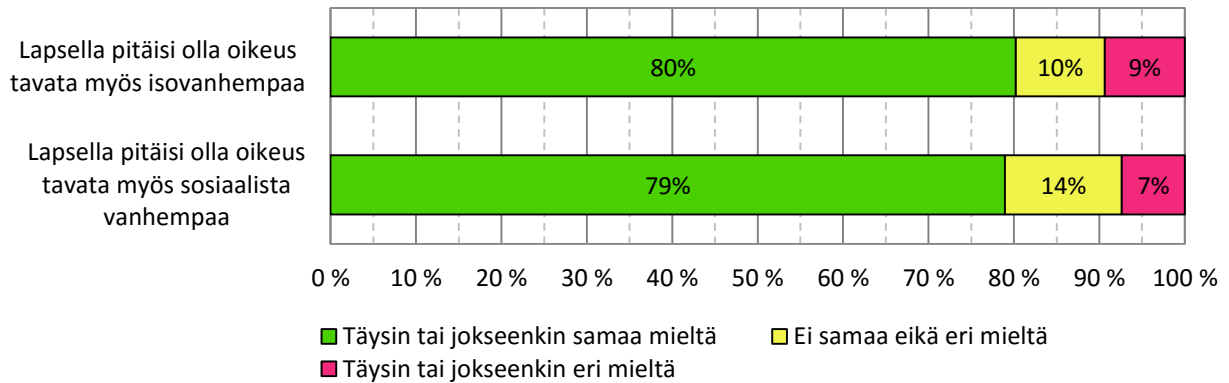

Lapsen oikeus tavata myös isovanhempaa ja sosiaalista vanhempaa saa vahvaa tukea

Tällä hetkellä erotilanteessa lapsella ei ole laissa turvattua oikeutta tavata isovanhempiaan eikä sosiaalista vanhempaa. Sosiaalisella vanhemmalla tarkoitetaan perheeseen kuuluvaa aikuista, joka ei ole lapsen biologinen eikä usein juridinenkaan vanhempi, mutta käytännössä kuitenkin monella tapaa vanhemman asemassa. Kyselyssä selvitettiin, miten poliittiset vaikuttajat ja virkamiehet suhtautuvat siihen että lapsella olisi oikeus tavata myös isovanhempaa tai sosiaalista vanhempaa. Kuvio 5 nähdään, että lapsen oikeus tavata sekä isovanhempaa että sosiaalista vanhempaa saavat molemmat hyvin vahvaa tukea, valtaosa kaikista vastaajista kannattaa tapaamisoikeutta molemmissa tapauksissa.

Tapaamisoikeutta koskevien kysymysten kohdalla havaittiin eroja poliitikkojen ja virkamiesten vastausten välillä. Poliittiset vaikuttajat kaikissa puolueissa suhtautuvat väittämiin vielä virkamiehiäkin myönteisemmin: poliitikoista jopa 87 % näkee, että lapsella pitäisi olla oikeus tavata myös isovanhempaa ja 85 % näkee, että lapsella pitäisi olla oikeus tavata myös sosiaalista vanhempaa. Virkamiesten kohdalla vastaavat luvut ovat sekä isovanhempien että sosiaalisen vanhemman kohdalla 74 %.

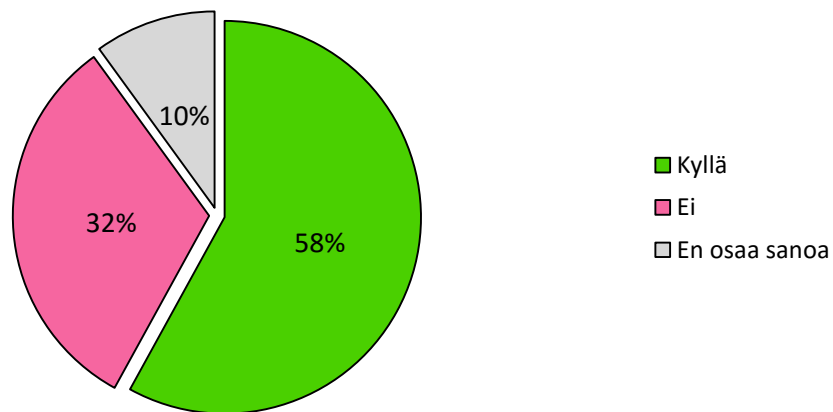
Kuvio 5: Miten suhtaudut seuraaviin väittämiin?
(Kaikki vastaajat, n =105)

Lapsilisän maksaminen pidempään saa varovaista kannatusta

Tällä hetkellä lapsilisää maksetaan sen kuukauden loppuun, jolloin lapsi täyttää 17 vuotta. Kyselyssä poliittisilta vaikuttajilta ja virkamiehiltä kysyttiin, pitäisikö lapsilisää heidän mielestään maksaa kunnes lapsi täyttää 18 vuotta. Kuvio 6 nähdään, että hieman yli puolet vastaajista vastasi tähän kyllä. Kysymys lapsilisästä jakaa voimakkaasti mielipiteitä niin puolueiden välillä oikeisto-vasemmisto -akselilla kuin joissain tapauksissa puolueiden sisälläkin. Kokoomus on ainoa puolue, jossa yksikään kyselyyn vastanneista vaikuttajista ei ollut sitä mieltä, että lapsilisää pitäisi maksaa nykyistä pidempään. Keskustassa, perussuomalaisissa, sinisessä eduskuntaryhmässä ja RKP:ssä mielipiteet jakoutuivat voimakkaasti puolesta ja vastaan.

Kuvio 6: Pitäisikö lapsilisää mielestäsi maksaa kunnes lapsi täyttää 18 vuotta?

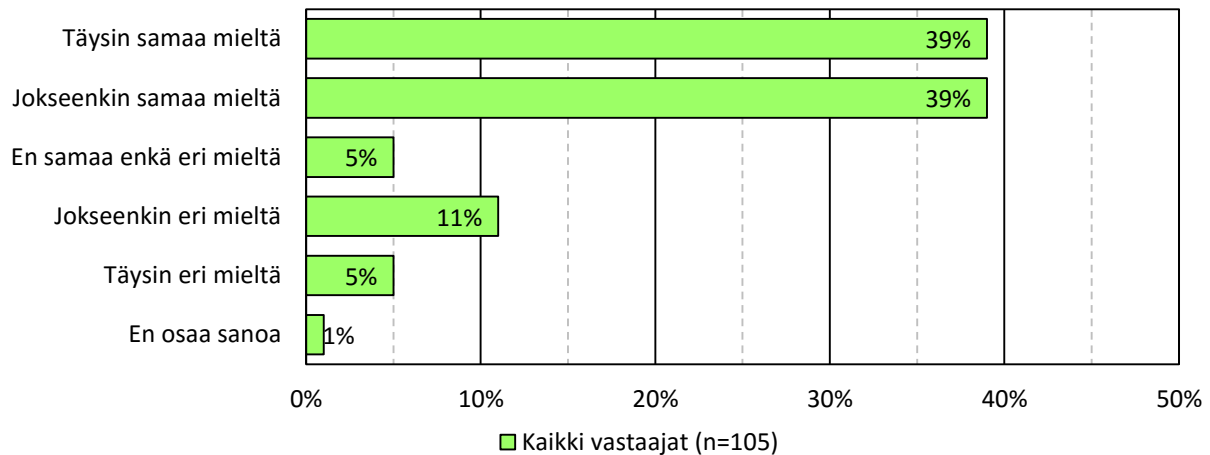

Toisen asteen opintojen oppimateriaalit halutaan maksuttomiksi

Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoilla on velvollisuus itse hankkia opinnoissa välttämättömät oppikirjat ja tarvikkeet. Lukion suorittamisen kokonaiskustannukset ovat arviolta 2600 euroa ja joidenkin ammatillisten tutkintojen hinta on vielä korkeampi. Joillekin nuorille nämä kustannukset voivat muodostua esteeksi opinnoille ja tutkinnon loppuun suorittamiselle. Kyselyssä selvitettiin, miten

poliittiset vaikuttajat ja virkamiehet suhtautuvat siihen, että toisen asteen opintojen oppimateriaalit olisivat maksuttomia kaikille opiskelijoille.

Kuvio 7: Miten suhtaudut siihen, että toisen asteen opintojen oppimateriaalit olisivat maksuttomia kaikille opiskelijoille?

Kuviosta 7 nähdään, että toisen asteen opintojen oppimateriaalien muuttaminen maksuttomiksi kaikille opiskelijoille saa hyvin laajaa kannatusta. Kaikista vastaajista 78 % on jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että oppimateriaalien pitäisi olla maksuttomia, kun vain 16 % kaikista vastaajista on tätä vastaan. Poliittisten vaikuttajien kohdalla havaittiin, että maksuttomuutta kannatetaan erityisesti oppositiopuolueissa, mutta hallituksen sisällä asiasta on erimielisyyttä. Kokoomuksessa maksuttomuutta vastustaa puolet vastaajista, sinisessä eduskuntaryhmässä kolmasosa. Keskustapuolueessa puolestaan maksuttomuutta kannattaa valtaosa vastaajista, 82 %. Poliitikkojen ja virkamiesten vastausten välillä ei tämän kysymyksen kohdalla ollut juurikaan eroja.

Kiitos osallistumisesta

Lastensuojelun Keskusliitto sai asennekyselyssä runsaasti tietoa keskeisimpien poliittisten vaikuttajien ja virkamiesten suhtautumisesta monimuotoisia perheitä koskettaviin ajankohtaisiin kysymyksiin.

Haluamme kiittää kaikkia kyselyyn osallistuneita lämpimästi vastaamiseen käytetystä ajasta. Jos sinulla herää kysymyksiä tämän kyselyn tuloksista, olethan yhteydessä, vastaan mielelläni.

Ystävällisin terveisin,

Annika Rinne
Aula Research Oy
annika.rinne@aularesearch.fi
puh. 050 375 8415

Ulla Lindqvist
Ohjelmapäällikkö
Emma & Elias -ohjelma
Lastensuojelun Keskusliitto
050 411 0400